

Michael Oakeshott'ın 'Birey' ve 'Kitle İnsanı'nın Ortaya Çıkışı Üzerine Görüşleri

Michael Oakeshott's Views on Emerging of 'Individual' and 'Mass Man'

MEHMET AKKURT

Hacettepe University

Received: 07.05.2018 | Accepted: 19.06.2018

Abstract: One of the most complicated problems of political philosophy is the emerging of the individual. Questions such as when, where or in what way “individual” or “mass man” emerged; what type of character he has; whether he developed a moral understanding, political understanding, governing and being governed types suitable for himself or not; in case he developed what the basic characteristics of this morality and governing and being governed types are; whether he is the crownless king of our era or not; whether he needs leaders or administrators or not ; how he finds a place for himself in human relations; what sort of effect he has on our civilization or on the new gained rights, liabilities and the whole life style are some of the basic questions which political philosophy tries to find answers. The objective of this paper is to reveal how Michael Oakeshott who asserts that the emerge of “individual” is the most important event in Modern European history and “mass man” is completely a derivation eliminates the basic fallacies in political philosophy with the answers he gave to above questions, based on his essay of “The Masses in Representative Democracy.

Keywords: Michael Oakeshott, individual, mass man, representative democracy, popular government.

© Akkurt, M. (2018). Michael Oakeshott'ın 'Birey' ve 'Kitle İnsanı'nın Ortaya Çıkışı Üzerine Görüşleri. *Beytulhikme An International Journal of Philosophy*, 8 (1), 233-250.

Giriş

“Kitleler” hakkındaki tarihsel araştırmasına Oakeshott, ilginç bir şekilde “kitle-insanı”nın ortaya çıkmasıyla değil, modern dönemin şafağında “bireyin” ortaya çıkmasıyla başlar. Aslında bu durum, “Temsili Demokrasi Kitleler” adlı denemenin genel bakış açısını yansıtmaktadır. Modern Avrupa tarihindeki en önemli olay, “birey”in ortaya çıkışıdır, aslında Oakeshott için, “kitle insanı” tamamen türev bir karakterdir. “Bireyin” ortaya çıkışıyla ilgili olarak Oakeshott’ın anlattığı öykü, bizim zaten aşına olduğumuz bir öyküdür. Bu, sürekli kısaltılmasından ötürü anlaşılabilir hale getirilmiş olan uzun bir öyküdür. Sanıldığı gibi bu öykü, Fransız İhtilali ya da 18. Yüzyılın son dönemlerindeki endüstriyel değişikliklerle başlamamıştır. 14. ve 15. Yüzyıllarda, “kitle insanı”nın ortaya çıkmasıyla değil çok farklı bir türün; kendi modern deyişle insan bireyinin ortaya çıkmasıyla başlamıştır.

I

“Birey”, hangi tarihsel dönemde ortaya çıkmıştır? Bireyin ortaya çıkışını Oakeshott, toplu ve ortak yaşamın sıkı dokunmuş karakterinin çözülmeye başladığı döneme, yani Orta Çağ döneminin sonuna dayandırır. Oakeshott’a göre bireyin ortaya çıkışı, Modern Avrupa tarihindeki en önemli olaydır; önemlidir çünkü Modern Avrupa tarihinde önemli bir kırılmayı ve önemli bir takım değişimleri ifade etmektedir (McIntyre, 2004, s. 139-140). “Bireyin ortaya çıkışı, sadece mevcut faaliyetler ve eylemler açısından bir değişiklik anlamına gelmez karı, koca ve çocuklarınkinden tutun yöneten ve yönetilenlere kadar uzanan tüm insan ilişkileri için bir değişiklik anlamına gelmektedir.” Oakeshott’a göre Batı Avrupa’nın 14. ve 15. yüzyılları böyle bir döneme tekabül etmektedir çünkü bu dönem, insan bireyselliği için uygun ortam ve koşullar sunuyordu, aynı zamanda insanların davranışta ve inançta “bireysel özerklik” deneyimini yaşamaları için çok mümbit bir zemin sunuyordu. Oakeshott’a göre, bireyin ortaya çıkışı, başka hiçbir yerde insan ilişkilerini bu denli derin etkilememiş, bu kadar güçlü tepkiye neden olmamıştır (Oakeshott, 1991, s. 364).

Oakeshott’a göre, bireyin ortaya çıkışı veya insan bireyselliğindeki gelişim, bireysellik adına ortaya konan iddia ve argümanlara dayanmaz.

Daha öncede ifade ettiğimiz gibi insan bireyselliğindeki gelişim, Orta Çağ yaşam ve düşünce koşullarının bir değişiminden, başka bir ifadeyle toplu ve ortak yaşamın sıkı dokunmuş karakterinin çözülmesinden kaynaklanıyordu (Oakeshott, 2003, s. 239). Oakeshott, bireyin ayırt edici özelliğini, kendileri için seçim yapma kabiliyetine dayandırır. Dolayısıyla söz konusu olan bu gelişim, seçim yapma fırsatının oldukça sınırlı olduğu, toplumsal bağların sıkı olduğu Orta Çağ yaşam ve düşünce koşullarından türeyen düzensiz sapmalar şeklinde ortaya çıktı (Botwinick, 2011, s. 168-169). Oakeshott, bu Orta Çağ yaşam ve düşünce koşullarında, toplumsal bağların sıkı dokunmuş olduğu koşullarda bireysel insan karakterinin nadiren gözlemlenebildiğini iddia eder. Çünkü böyle bir dönemde bir bireyden bahsetmek mümkün değildi, zira insanlar kendilerini bir ailenin, bir grubun, bir kilisenin, bir köy topluluğunun üyesi, yani ait oldukları toplumsal bağlarla tanımlıyorlardı. Söz konusu olan bu toplumsal bağlar sadece insanların karakterini değil, onların kararlarını, haklarını ve sorumluluklarını da aynı şekilde belirliyordu. Dolayısıyla Oakeshott'a göre insanları birbirinden ayıran şeyler, onların ortak olarak yaşadıkları şeye kıyasla çok da önemli değildi. Oakeshott, bahse konu olan bu toplumsal yaşam biçiminin 12. Yüzyılda doruk noktaya ulaştığını, ancak 13. Yüzyıldan 20. Yüzyıla kadar bu durumun düzensiz, yavaş ve aralıklı olarak değiştiğini dile getirir. Oakeshott'a göre, toplumsal bağlardan kaçış fırsatlarının yaşanması, aşamalı olarak yeni bir insan karakterini ortaya çıkarmıştır (Oakeshott, 1991, s. 365).

Oakeshott'ın bireyin ortaya çıkışıyla ilgili anlatmış olduğu bu öyküde İtalya görünür şekilde resmedilir. Ona göre, bu yeni insan karakterinin, yani bireyin ilk ortaya çıktığı yer İtalya'dır. İtalya, toplumsal yaşamın sıkı dokunmuş bağlarının çözüldüğü ve bu çözülmeye neşet eden modern bireyin, ilk evidir: "On üçüncü yüzyılın sonlarında, İtalya bireysellik ile kaynamaya başlamıştı; insan kişiliğinin üzerine konulan yasak çözülmüştü. Her biri kendi şekil ve giyiminde binlerce figür neşet etmişti" (Oakeshott, 1991, s. 365-366). Oakeshott buna dayanarak İtalya'da insan durumunun yeni bir resminin ve sonsuz kendini dönüştürme gücü sayesinde diğerlerinin hepsinden ayrılan bir karakterin ortaya çıktığını ileri sürer. Daha açık bir ifadeyle, toplumsal bağlardan kopmaktan ve kendi mükemmelliğini aramaktan korkmayan bir karakter ortaya çıkmıştır.

Oakeshott, bu tarihsel eğilimin ve bireyselliği tatma arzusunun aşamalı olarak Kuzey Avrupa'ya yayıldığını ifade eder. İnsanlığa uygun hal ve insan "mutluluğunun" temel unsuru olarak davranış ve inanışta ileri düzeyde bireyselliğe saygı duyan eğilimin, modern Avrupa karakterinin önemli eğilimlerinden biri olduğunu hatta Cenova'daki Calvinist düzenin şiddetinin bile bağımsız bir birey gibi düşünme ve davranma dürtüsünü bastıramadığını dile getirir. Bu bağlamda Montaigne, en erken ve en büyük örnek olarak zikredilmektedir (Coats, 2000, s. 21). Oakeshott, söz konusu olan bu eğilimin sonraki dört yüz yıl boyunca değişime uğradığını ancak en nihayetinde Avrupalı davranışı ve inanışı üzerine kendini derinden empoze ettiğini belirtir. Oakeshott, burada dikkatimizi çok önemli bir noktaya çeker: söz konusu olan bu bireysellik eğiliminin hayatın her alanına nüfuz ettiğini, başka bir ifadeyle hayatın hiçbir bölümünün bu etkiden kurtulamadığını iddia eder (Oakeshott, 1991, s. 363-365). Burada sorulması gereken temel soru: Oakeshott'ın ne amaçladığıdır? Anlaşılacağı üzere Oakeshott'ın yapmaya çalıştığı şey, bu eğilimin izini sürmektir. Ancak, bu eğilimin izini bütün ayrıntılarıyla sürmek mümkün değildir, bundan dolayı da Oakeshott, söz konusu olan bu eğilimin nüfuz ettiği alanları inceleyerek, onun izini sürmeye çalışır. Belirtmek gerekir ki Oakeshott, tarihsel bir eğilim ve bakış açısı benimser, ayrıca betimsel bir yol izler ancak bu onun yorumunun orijinal olmadığını göstermez (Coats, 2000, s. 21).

Bu bireysellik deneyiminin nüfuz ettiği pek çok alan vardır. Söz konusu olan bu bireysellik deneyimi dinde, sanatta, sanayide, ticarete ve her türlü insan ilişkisinde kendine yer bulmuştur. Ancak Oakeshott'a göre, bu bireysellik deneyiminin derin olarak nüfuz ettiği alanlardan biri etik teorisidir. Bireysellik deneyiminin derin olarak nüfuz ettiği bir diğer alan, "Modern Temsili Demokrasi" olarak adlandırılmaya başlanan ve en mükemmel ifadesini "parlamentar hükümet" içinde bulan yönetim ve yönetilme biçimidir.

Bireysellik deneyiminin derin olarak nüfuz ettiği önemli alanlardan biri etik teorisidir, çünkü neredeyse ahlaki davranış hakkındaki modern yazılanların hepsi, kendi tercihlerini yapabilen ve bu doğrultuda kendi hareket yönünü seçen ve onun peşinde giden bir bireysel insan hipotezi ile başlar. Bu bağlamda da Hobbes ve Kant'ı bireysellik ahlakının göze

çarpan teorisyenleri olarak zikreder Oakeshott (Oakeshott, 1991, s. 367). Oakeshott için Hobbes, modern dünyanın ilk ahlak kuramcısıdır, çünkü bireysellik deneyimini samimi şekilde göz önünde bulundurur. Spinoza'nın yazılarında da benzer bir bakış açısının olduğunu ancak bunun metafizik bir tarzda olduğunu dile getirir (Uyl, 2005, s. 79-82). "Hobbes insanı, yok olmaktan kaçınan ve varlığını kendi karakteri içinde ve seçtiği yollarla sürdürmeye çalışan ve böyle bir dürtü ile yönetilen bir organizma olarak görür." Oakeshott, benzer yaklaşımı Kant'ın yazılarında da görmektedir. Oakeshott'a göre "her insan, Kant tarafından bir Kişi olarak tanınır çünkü doğal zorunluluğa tabi değildir. Kant, her insanı kendi içinde bir amaç, mutlak ve özerk olarak kabul eder; kendi mutluluğunun peşinde gitmek böyle bir kişinin doğal bir özelliğidir." Kant'a göre, davranışını oluşturan seçimlerinin güdüsü "kendilik sevgisi (*self-love*) olan kişi, rasyonel bir insan olarak, davranışlarında özerk kişiliğin evrensel koşullarını tanıyacaktı; bu koşulların başında da insanı, kendisi için olduğu kadar başkaları için de, asla bir araç olarak değil, bir amaç olarak görmek gelir" (Oakeshott, 1991, s. 367). Anlaşılabileceği üzere Oakeshott, bireysellik deneyiminin baskın etkisinin en açık kanıtlarını modern Avrupa'nın ahlak teorilerinde bulur, burada bireysellik deneyiminin izini sürmeye çalışır. Bundan dolayı, incelemesinin bir kısmını bu ahlak teorilerine ayırır.

Oakeshott'a göre, bireysellik deneyiminin derin olarak nüfuz ettiği bir diğer alan, "Modern Temsili Demokrasi" olarak adlandırılmaya başlanan ve en mükemmel ifadesini "parlamentar hükümet" içinde bulan yönetim ve yönetilme biçimidir. Oakeshott'a göre bu, "ne ideal bir yönetim şekline yaklaşma ne de (hiçbir bağlantısının olmadığı) antik dünyada kısa bir süreliğine var olan yönetim şeklinin değişimidir." Bu, "Batı Avrupa'daki bireysellik taleplerinin Orta Çağ yönetim kurumlarına üstün gelmesi neticesinde ortaya çıkan bir yönetim ve yönetilme biçimidir." Oakeshott'ın bu yönetim ve yönetilme biçimine ilişkin değerlendirmesi, siyasi katılıma vurguyu içemez. Bu bağlam da daha çok bir ihtiyaca, yani "bireyselliğin çıkarlarını haklar ve yükümlülüklerle dönüştürme kabiliyetine sahip hükümet enstrümanı"na vurgu yapar. Oakeshott'a göre, bu görevi yerine getirebilmesi için hükümetin üç niteliğinin olması gerekir. "Birey, ancak tüm yetkinin -otoritenin- bir merkezde toplanması sayesinde, kendi karakterini yaşamasını engelleyen aile ve cemiyetin, kilise ve yerel

toplumun baskılarından kaçabilir.” Dolayısıyla hükümetin sahip olması gereken ilk nitelik, onun tek ve üstün olmasıdır. Hükümetin sahip olması gereken ikinci nitelik, egemenliktir. “Hükümet, “egemen” bir hükümet olmalı. Talimat ve buyrukle sınırları belirlenmeyen bir hükümet, yani ancak egemen bir hükümet, eski hakları ortadan kaldırabilir ve yenilerini belirleyebilir.” Hükümetin sahip olması gereken üçüncü nitelik, güçtür. Oakeshott’a göre, hükümet güçlü olmalıdır, ancak güçlü olursa “bireyselliğin arzularını sınırlandırabilir ve böylelikle düzeni koruyabilir; ancak bireye yeni bir tehdit oluşturacak kadar da güçlü olmamalıdır” (Oakeshott, 1991, s. 368-369).

Oakeshott’a göre bireysellik, büyük bir insan başarısıdır ve ilk planda bu başarının gerektirdiği şey, bireyselliğin çıkarlarını, çoktan var olan feodal haklar ve imtiyazlara karşı savunma kabiliyetine haiz bir hükümet enstrümanıdır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta Oakeshott’ın bireyselliği doğal bir şey olarak görmemesidir. Oakeshott’a göre, söz konusu olan bu tarz bir enstrüman da en nihayetinde “egemen” yasama organında bulundu. Başka bir ifadeyle, bireyselliğin çıkarlarını çoktan var olan feodal haklar ve imtiyazlara karşı savunma kabiliyetine haiz hükümet enstrümanı, yasama organıdır. Egemen yasama organından “bireyselliğin çıkarlarına uygun” bir kanun çıkmıştır. Bu kanun, genelin “özgürlük” kelimesi ile simgelediği, “insanın iyi anlaşılmiş durumunun bir hali haline gelen anlayış” doğurdu. Bu anlayış, bireyselliğin çıkarlarını destekleyen düzenlemelerin sürdürüldüğü, kişiyi toplumsal bağlılıkların zincirlerinden kurtaran, bireyselliğin örtük yanlarının keşfedildiği ve bireysellik deneyiminin yaşanabildiği insanın belirli şartlardaki durumunu oluşturan bir temele dayanır (Oakeshott, 1991, s. 368-369). Oakeshott’a göre bu kanun, her vatandaşın, kendi seçtiği yolu izleme hakkını güvence altına alır. Amaç, insanların girişim, ifade, inanç ve din, dini yükümlülükleri yerine getirme, birlik (dernek, vakıf) kurma ya da birlikten çıkma, bağış yapma ve miras bırakma, kişinin güvenliği ve mülk edinme özgürlükleri, meslek seçme ve birinin emek ve mallarını elden çıkarma hakları ve özgürlüklerini güvence altına almaktı (Auspitz, 1976, s. 269). Oakeshott’a göre bu haklar ve özgürlükler, bir sınıfa ya da zümreye özgü haklar veya özgürlükler değildi, benzer şekilde herkes için geçerli olan haklar ve özgürlüklerdi. Ona göre, aslında bu haklar ve özgürlükler, feodal ayrıcalıkları ortadan kaldırıyordu.

Anlaşılabileceği üzere Oakeshott'a göre, insan bireyselliğindeki gelişim, bireysellik adına ortaya konan iddia ve argümanlara dayanmaz. Daha öncede ifade ettiğimiz gibi insan bireyselliğindeki gelişim, Orta Çağ yaşam ve düşünce koşullarının bir değişiminden kaynaklanmaktadır. Başka bir ifadeyle, insan bireyselliği tarihsel bir ortaya çıkıştır. İnsan bireyselliğinin ortaya çıkışı sanıldığı gibi bir anda olmamıştır, Oakeshott'ın çizmiş olduğu tablo çerçevesinde şunu söyleyebiliriz ki insan bireyselliği aşamalı bir şekilde ortaya çıkmıştır. Ona göre birey olma eğiliminin yükselişi, modern Avrupa tarihindeki en önemli olgudur ve modern Avrupa tarihindeki en büyük kırılmayı meydana getirir. Belirtmemiz gerekir ki söz konusu olan kırılma, bir kopuşu ifade etmez, daha çok bir değişimi, dönüşümü ifade eder (Podoksik, 2003, s. 29).

II

Oakeshott'a göre birey olma eğiliminin yükselişi, aslında bir devrim sürecidir. Bu devrim on üçüncü yüzyıldan on yedinci yüzyıla kadar Avrupa'nın ahlakına, duygularına ve siyasetine hâkim olmuştur. Bu devrim, yeni birtakım koşullar ortaya çıkarmıştır, ancak bu yeni koşullar bazılarını heyecanlandırırken bazılarını bir yük gibi görmüştür. Başka bir ifadeyle, herkes yeni koşullara aynı şekilde tepki vermemiştir. Ortaya çıkan bu yeni koşulları bir yük olarak görenler, "birey" in ortaya çıkışına oldukça muhalif bir tavır benimsemişlerdir. Daha doğru bir ifadeyle Oakeshott'a göre, "birey" in ortaya çıkışıyla beraber oldukça muhalif bir karakter ortaya çıkmıştır. Söz konusu olan bu karaktere Oakeshott, beceriksiz ya da yetersiz (*manqué*) birey der. Oakeshott'a göre modern Avrupa'nın koşulları, on altıncı yüzyıl kadar erken bir dönemde bile, sadece tek bir karakteri barındırmıyordu, dolaylı olarak iki muhalif karakteri; sadece bireyi değil "beceriksiz, yetersiz birey" i (*individual manqué*) de barındırıyordu (Oakeshott, 2003, s. 275). Daha öncede ifade ettiğimiz gibi, bireyin ayırt edici yönü, tercih yapabilme kabiliyetidir. Oakeshott'a göre, bu tercih yapabilme kabiliyetine haiz bireylerin arzuları ve faaliyetleri ile dönüşmekte olan bir dünyada, keyfiyet ve mizaç itibarıyla diğerlerine göre bu davete icabet etmekte daha az hazır olan insanlar da vardı; ayrıca birçoğu için tercih yapma daveti, o tercihi yapabilme kabiliyetinden erken gelmiştir ve sonuç olarak bu davet onlara bir yük olarak görünmüştür. Bireylerin arzuları ve faaliyetleri ile dönüşmekte olan bir dünyada, inancın, unvanın

ve statünün kesinlikleri yavaş yavaş çözülmüştür (Oakeshott, 1993, s. 24). Oakeshott'a göre, bu çözümler, herkes için gerçekleşiyordu. Dolayısıyla, toplumsal baskıların bilinen etkisi sadece birey için değil, herkes için dağılıyordu, ancak bu dağılmayla gelen özgürleşme, bazıları heyecanlandırırken bazılarının canını sıkıyordu. Oakeshott'a göre, bütün bu değişimler, toplumsal yaşamın bilinen anonimliğini yok ediyordu. Sonuç olarak, bireyselliğin bilinmemezliği kişisel bir kimlik ile yer değişti ve bu da bu kimliği bir bireyselliğe dönüştüremeyen bazıları için bir yük haline geldi. Başka bir ifadeyle, bireyin ortaya çıkışı ve bununla birlikte gelen değişimler, bireye muhalif yeni bir karakterin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Tekrar ifade edecek olursak Oakeshott bu muhalif karakteri, "beceriksiz, yetersiz birey" (*individual manqué*) olarak adlandırır (Oakeshott, 2003, s. 275). Oakeshott'a göre bu muhalif karakter, geçmiş dönemlerin bir kalıntısı değildir, toplumsal bağların çözülmesi ve bireyin ortaya çıkışıyla var olan modern bir karakterdir (Rushton, 1992, s. 671).

Bahse konu olan bu karakter "kitle-insanı"nın yetiştiği tohumdur. Ancak, kitle insanı'nın ortaya çıkarıcı şey, sadece doğal yetersizlik değildir. Oakeshott'a göre, kitle insanının ortaya çıkmasına zemin hazırlayan bir diğer unsur ahlaki aşağılık hissidir. Bu his, bireysellik arayışının ahlakileştirilmesinin kaçınılmaz bir sonucu olmuştur. Davranış alanında zaten aşırı yetersizlik hislerine sahip "beceriksiz birey" in yanına şimdi "aşağılık hissi" de eklenmiştir. Bu aşağılık hissinden de yeni ve daha militan bir eğilim ortaya çıkmıştır. Başka bir ifadeyle, Oakeshott'a göre, bu "beceriksiz birey"den militan "birey karşıtı" türemiştir. Daha açık bir ifadeyle, beceriksizliğiyle ve ahlaki aşağılanma hissiyle hüsrana uğramış "beceriksiz birey"den bireyin ahlaki prestijini ortadan kaldırarak onu tahttan indirmek suretiyle dünyayı kendi karakterine asimile etmeye meyilli "birey-karşıtı" militan türemiştir (Oakeshott, 1993, s. 24). İşte Oakeshott'ın araştırdığı karakter açısından kilit olan şey, bu hınçla beslenen benzer olma tutkusudur. Oakeshott'a göre "birey karşıtı", herhangi bir tatmin duygusunu keşfedemeyecek veya bundan yararlanamayacak kadar bireyselliğinin çok zayıf yapılı olduğunun farkındaydı. Bundan dolayı, birey olmama endişesinden tamamen kaçmak için, kendi yetersizliğinden, yani birey olma yetersizliğinden dolayı onu suçlayan dünyadan uzaklaşmak için dünyayı kendi karakterine asimile etmeye çalışır (Oakeshott, 1991, s. 372). Başka

bir ifadeyle, herkesi kendi kopyasına dönüştürmeye çalışır. Burada sorulması gereken temel soru, “birey karşıtı”nın bunu nasıl gerçekleştireceğidir ve bunu gerçekleştirmek için ihtiyaç duyduğu gücü nereden alacağıdır?

Oakeshott'a göre, “birey-karşıtı” aradığı gücü ve fırsatı, kendi seçimlerini yapamayan kişilerin sınıfına, yani modern Avrupa toplumundaki en kalabalık sınıfa ait olduğunun farkına vardığında bulur. Yalnız olmadığının farkına varan, böylece sayısal üstünlüğünü idrak eden “birey-karşıtı”, birdenbire kendini “kitle insanı” (*mass man*) olarak tanımlar ve çıkmazından kurtulmanın bir yolunu bulur. Daha açık bir ifadeyle “birey-karşıtı”, kendi türünden olan diğerlerinin desteği ile ancak kendi çıkmazından kurtulabilir. Kendi türünden olan diğerlerinin sayısal üstünlüğünü ve bu üstünlüğün sağladığı güç sayesinde “kitle insanı”, birey olmama endişesinden tamamen kaçmak için, kendi yetersizliğinden yani birey olma yetersizliğinden dolayı onu suçlayan dünyadan uzaklaşmak için dünyayı kendi karakterine asimile eder. Aslında Oakeshott'a göre sayısal üstünlük her ne kadar “kitle-insanı”na ihtiyaç duyduğu gücü sağlasa da “kitle insanı”nı tanımlayan şey, onun bu sayısal üstünlüğü değildir, onun hıncı ve bireysellik karşıtı yapısıdır (Oakeshott, 1991, s. 370-373, 381). Oakeshott'a göre “kitle-insanı”, o kadar beceriksiz ve yetersizdir ki sayısal üstünlüğüne rağmen kendi çıkmazından kurtulmak için “liderler”e ihtiyaç duyar. “Birey-karşıtı”nın ona ne düşüneceğinin söylenmesine ihtiyacı vardı, dürtülerinin taleplere ve bu taleplerinin de projelere dönüştürülmesi gerekmekteydi; gücünün farkındalığına vardırılması gerekiyordu ve bütün bunlar onun “liderleri”nin göreviydi (Oakeshott, 2003, s. 277-278). Burada ortaya çıkan temel soru şudur: peki ya bireyler; bireyler de liderlere ihtiyaç duymazlar mı? Oakeshott'a göre, bireyler liderlere ihtiyaç duymazlar, onlar sadece yöneticilere ihtiyaç duyarlar. Bireyler, liderlere ihtiyaç duymazlar çünkü teslimiyetçi bir karaktere sahip değildirlere. Ona göre, teslimiyetçi karaktere sahip olan “kitle insanı”dır.

Oakeshott'a göre, takipçilerinin bir imgesi ve efendisi gibi birden ortaya çıkabilecek; kendinden ziyade başkaları için daha kolay seçimler yapabilen; kendi işini önemseyerek tatmin olma becerisinden yoksun olduğu için başkalarının işini önemsemeye istekli bir insan, “kitle insanı”nın karakterine uygun bir lider'dir (Oakeshott, 2003, s. 278). Ona göre, “kitle insanı”nın karakterine uygun olan liderin, takipçilerinin kurtuluşu

konusunda kaygılanması, aslında özgeci gösterişinden başka bir şey değildir. Oakeshott, söz konusu olan bu liderleri, tek kaygısı yetki kullanmak olan kurnaz birer dalkavuk olarak görür. Ona göre, kitle insanı ve onun lideri, tek bir ahlaki halin benzer suretleridir; birbirlerinin hüsrانlarını hafifletip, birbirlerinin isteklerini temin ederler. Dolayısıyla “birey karşıtı” için bundan daha uygun bir lider olamazdı (Oakeshott, 1991, s. 374).

Oakeshott’ın, bireyin ortaya çıkışını bir devrim olarak gördüğünü daha önce belirtmiştik. Bu devrimin on üçüncü yüzyıldan on yedinci yüzyıla kadar Avrupa’nın ahlakına, duygularına ve siyasetine hâkim olduğunu ifade etmişti. Ayrıca Oakeshott, söz konusu olan bu devrimin yeni birtakım koşullar ortaya çıkardığını ifade etmişti. Ortaya çıkan yeni koşullarda bireyin karakterine uygun bir ahlak ve siyaset ortaya çıkmıştır. Ancak bu süreç zarfında sadece bireyin karakterine uygun bir ahlak ve siyaset gelişmemiştir, aynı zamanda birey karşıtının da karakterine uygun bir ahlak ve siyaset gelişmiştir. Başka bir ifadeyle Oakeshott, “birey” gibi “birey karşıtı”nın da kendi karakterine uygun bir ahlak ürettiğini öne sürer. Söz konusu olan devrim sürecinde, Oakeshott yeni şartların ve koşulların ortaya çıktığını ileri sürmüştü, bazılarının bunları heyecanla bazılarının ise hüsrانla karşıladığını ifade etmişti. Bahse konu devrim sürecinin ortaya çıkarmış olduğu en önemli koşul Oakeshott’a göre, “özgürlük” ve “özerklik”ti. “Özgürlük” ve “özerklik”, “birey” tarafından heyecanla karşılanırken aynı heyecanın “birey karşıtı” tarafından paylaşıldığı söylenemez. “Birey karşıtı”, “özgürlük” ve “özerkliği” heyecanla karşılamak yerine “eşitliği” ve “dayanışmayı” öne çıkarmıştır. Oakeshott burada dikkatimizi çok önemli bir noktaya çeker, ona göre bu “eşitlik” ve “dayanışma” ahlakı, başlangıçta “toplumsal düzen ahlakının” kelime hazinesinden çıksa da bu ahlakın esasında değinilen kelime hazinesi ile bir ilgisinin asla bulunmadığında ısrar eder. Oakeshott’a göre, bu yeni bir ahlakı, bu yeni ahlak bireycilik karşıtıydı; bastırmak için aradığı bir bireyin varlığını önden varsayıyordu. Bu ahlakın çekirdeği, “ortak” ya da “kamu” yararı olarak temsil edilen insanın somut şartlardaki durumunun tasavvuruydu. Bu da bireysel olarak peşinden gidilebilecek çeşitli faydalardan değil, ayrı bağımsız bir mahiyetten oluşuyordu. Oakeshott’a göre, bu “kamu yararı”nın kaynağı “topluluktu” (Oakeshott, 1991, s. 374-375). Bu ahlakı oluşturan “kamu yararı” ve “topluluk” ya da “toplum” kavramlarına dair felsefi eleştiriyi Oakeshott,

İnsan Davranışı Üzerine isimli çalışmasında gerçekleştirir. Ancak belirtmek gerekir ki Oakeshott, bu kamu yararı ahlakını bu denemede eleştiriye tabi tutmaz. Onun uğraşı betimsel niteliktedir, eleştirel mahiyette değildir.

Oakeshott'a göre "birey-karşıtı", "özgürlük" ve "özerkliği" değil, "eşitliği" ve "dayanışmayı" ön plana çıkarmıştır; dolayısıyla onun kendisine uygun olan ahlak, "eşitlik" ve "dayanışma"yı temele alan ve bu çerçevede şekillenen bir ahlaktır (Oakeshott, 1993, s. 25). "Birey-karşıtı"nın ahlakı, radikal olarak eşitlikçi olmalıydı: karakteristik (yegane) farklılığı hemcinslerine benzemek olan ve kurtuluşu başkalarını kendinin kopyası olarak görmekte bulan "kitle insanı", tam bir tekdüzelikten/benzerlikten sapmayı nasıl onaylayabilirdi? Daha açık bir ifadeyle, bir "toplum" içinde herkes, eşit ve kendine özgü bir karakterden yoksun birimler olmalıydı. "Kitle-insanı"na göre, eşitliğin ve benzerliğin önündeki en büyük engellerden biri; ayrıca bireyin ön plana çıkmasına neden olan şey, özel mülkiyetti; dolayısıyla bu ahlakta özel mülkiyete ilişkin reddiye mevcuttu (Oakeshott, 1993, s. 26-27). Oakeshott'a göre "birey-karşıtı"nın ahlakı, yapıları ve konumları itibarıyla bireysellik deneyimini reddeden bir sınıfın ahlakı idi. Bu sınıfın yararına olan şeyin tüm insanlığa dayatılması gerekiyordu, ancak bu şekilde kendi çıkmazından kurtulabilirdi. Oakeshott, bu tavrın, en açık şekilde Marx ve Engels'in yazılarında görülmekte olduğunu iddia eder (Oakeshott, 1991, s. 376). Belirtmemiz gerekir ki Oakeshott, bu ahlakın pek fazla artıları ve eksileriyle ilgilenmez; onun ilgilendiği şey, "kitle insanı"nın kendisini modern Avrupa'ya nasıl dayattığıdır. Sonuç olarak Oakeshott, on dokuzuncu yüzyıldan çok önce "bireysellik-karşıtı" eğilimin, modern Avrupa ahlaki karakterinin önemli eğilimlerinden biri olarak kendini sağlamlaştırdığını iddia eder.

Nasıl ki bireyin neden olduğu bir yönetim biçimi ve hükümet anlayışı varsa Oakeshott'a göre, "birey karşıtı"nın da neden olduğu bir yönetim biçimi ve hükümet anlayışı vardır. Başka bir ifadeyle "birey karşıtı", bir ahlakın yanı sıra ayrı bir yönetim biçimi ve kendine özgü bir hükümet anlayışı da üretti. Oakeshott, birey ve birey karşıtının neden olduğu yönetim biçimi ile hükümet anlayışlarını birbirinden ayırmaya çalışır. Oakeshott'ın burada ortaya koyduğu ayrımlar, daha önce muhafazakarlık konusunda belirttiği ayrımlarla benzerlik gösterir. Oakeshott'a göre "birey karşıtı", hükümet anlayışını, ahlak anlayışının bütünü üzerine oturtur.

“Birey-karşıtı” için “yönetmek, “kamu yararı” olarak tanımlananın insanın somut şartlardaki durumuna empoze edilmesi ve bu durumun sürdürmesi için bir yetki kullanımıdır; yönetilmek ise kendisi için yapamadığı seçimlerin onun için yapılmasıdır.” “Birey-karşıtı”nın yönetici imajı, “bireylerin ihtilaflarına hakem olmak değil”, “topluluğun ahlaki lideri ve yönetici başkanı olmaktır” (Oakeshott, 1991, s. 377). Oakeshott’a göre, bu hükümet anlayışı “parlamentar hükümet” biçimine oldukça muhalif bir tarzda kendini ortaya koymuştur, çünkü parlamenter hükümetin nihai amaçlara ilişkin kalıtsal şüpheciliği vardı, ayrıca bu hükümet biçimi kadim usullerin insanın benzer ve somut koşullardaki durumuna empoze edilmesine karşı çıkar. “Kitle insanı”nın amaçlarına daha iyi uyan yönetim biçimi, Oakeshott’a göre “demokrasi” ile aynı şey olmayan “popüler hükümet”ti (*popular government*). “Demokrasi”, uygun bir şekilde hükümet otoritesinin oluşturulması biçimi ile ilişkiliyken, “popüler hükümet”, üstlendiği temel taahhütler, teşvik ettiği temel çıkarlar tarafından tanımlanır. Daha açık bir ifadeyle Oakeshott, bireyin arzularıyla ortaya çıkan hükümet şeklinin “parlamentar hükümet” olduğunu iddia eder; onun “kitle insanı”nın etkisi altında meydana gelen değişimini de “popüler hükümet” (*popular government*) olarak adlandırır. Oakeshott’a göre, “popüler hükümet” adına yapılan bu değişikliklerin nihai sonucu, hükümetlerin yetkilerinin çok geniş şekilde artması olmuştur. “Halkın” miras aldığı bu güç, tabii ki bir yanlısamaydı. Fikirleri veya talepleri olmayan, ancak sadece dürtüleri olan “kitleler”, kendi adlarına seçim yapma yeteneğinden yoksundu; ne düşündüklerini onlara söyleyecek “liderlere” ihtiyaçları vardı. “Popüler” yönetim biçiminin gerçek kazananları da bu liderlerdi. “Kitleler”in etkisi altındaki siyaset, “yönetme” sanatı değil, modern bağlamda “liderlik yapma” sanatına dönüşmüştür (Oakeshott, 1991, s. 373-374, 377-381).

Mevcut konuyu, daha anlaşılır kılmak adına, biraz daha ayrıntılı olarak ele almakta fayda vardır. “Birey-karşıtı”nın temel isyanı, birey haklarına ilişkindi, çünkü bireyin sahip olduğu haklara kendisinin sahip olmadığına inanıyordu. Ayrıca başta yoksulluk olmak üzere içinde bulunduğu şartların, bu hakları elde etmesine engel olduğuna inanıyordu. Ancak Oakeshott’a göre, bu büyük bir yanlış idi, çünkü “kitle insanı” zaten bu haklara sahipti sadece onlardan yararlanamıyordu. “Kitle-insanı”nın bu haklardan yararlanamamasının nedeni, içinde bulunduğu “koşullar” (*circums-*

tances) değil, onun birey-karşıtı karakteriydi. Başka bir ifadeyle onun birey karşıtı eğilimi, söz konusu olan bu haklardan yararlanmasına engel oluyordu. Dolayısıyla “birey-karşıtı”nın talep ettiği haklar, bireyselliğe uygun hakların ortadan kaldırılmasını gerektiren haklar olarak ortaya çıkmıştır. Seçim yapma kabiliyetinden yoksun olan ve seçim yapmayı bir yük olarak gören “birey-karşıtı”, kendisi için seçim yapmasının istenmeyeceği haklara gereksinim duyuyordu. Oakeshott'ın bu noktada “mutluluğu arama hakkına” ilişkin verdiği örnek çarpıcıdır: “kitle-insanı”, “mutluluğu arama hakkından yararlanamazdı. Bu sadece ona bir yük getirirdi; “mutluluğu yaşama” hakkına ihtiyacı vardı.” Anlaşılabileceği üzere “kitle-insanı” için, her “seçim” bir yük getirir; onun için önemli olan şey, kendisini bu yükten kurtaracak haklardı. Özetle, “talep ettiği hak, yani karakterine uygun olan hak, kendisini “kendi kaderini tayin etme” (*self-determination*) yükünden kurtaracak olan bir sosyal koruma altında yaşama hakkıydı” (Oakeshott, 1991, s. 277-278). Bu, ancak içinde bulunduğu mevcut koşulların herkese dayatılmasıyla gerçekleşebilirdi. Başka bir ifadeyle, onun olduğu şey ne ise, herkes o olmalıydı; başkaları, kendisinin bir kopyası olmalıydı. Oakeshott'a göre, “popüler hükümet” işte tam olarak bu amacı gerçekleştirmek üzere dizayn edilmiş “parlamentar hükümet”in bir dönüşümüdür. Oakeshott'a göre “popüler hükümet”, yürürlükte ve kurulu olan somut bir hükümet biçimi değildir; “parlamentar hükümet”i “kitle insanı”nın arzularına uygun bir hükümet biçimine dönüştürmek amacıyla “parlamentar hükümet” üzerine belli değişiklikler dayatma eğilimidir.

“Parlamentar hükümet”, “kitle insanı”nın arzularına uygun bir hükümet biçimine nasıl dönüştürülmüştür, bu uğurda yapılan değişiklikler nelerdir? Başka bir ifadeyle “kitle-insanı”nın kendi amaçları uğruna “parlamentar hükümet”e dayattığı değişiklikler nelerdir? Oakeshott, bu noktadan itibaren bu soruların cevaplarını bulmaya çalışır. “Kitle-insanı”, öncelikle sayısal üstünlüğe dayanan gücünü kullanmak ve bu gücü hükümete taşımak istiyordu; dolayısıyla bu gücü hükümete taşıyacak bir araca gereksinim duyuyordu. Oakeshott'a göre, “kitle-insanı”nın gereksinim duyduğu araç “evrensel oy hakkı” idi, ancak “oy verme” aracılığıyla sayısal üstünlükten kaynaklanan gücünü hükümete taşıyabilirdi. Başka bir ifadeyle “kitle-insanı”nın “parlamentar hükümet”e dayattığı ilk değişiklik “evrensel oy hakkı”dır (Feaver, 2005, s. 153-154). Bunun yanı sıra, “kitle-

insanı”nın taleplerini, isteklerini, arzularını karşılayacak ve onları haklara dönüştürecek bir “vekil” lazımdı. Dolayısıyla Oakeshott’a göre, ikinci değişiklik, parlamenter temsilcinin karakteriyle ilgili olmalıydı. “Kitle-insanı” için, parlamenter temsilci, bir birey değil bir *mandataire* (*vekil*) olmalıydı (Granston, 1967, s. 85). Söz konusu olan bu vekilin yer aldığı “Parlamento”, tartışmaya açık bir meclis değil, bir çalışma alanı (*workshop*) olmalıydı. Evrensel oy hakkı temelinde seçilen, vekillerden oluşan ve halk oylaması nezaretinde olan bir meclis, “kitle insanı”nın eşdeğeri olduğunu iddia eder Oakeshott. Anlaşılabilirliği üzere, “kitle-insanı”nın talep ettiği hiçbir değişiklik, “parlamenter hükümet”e özgü nitelikler değildir. Oakeshott’a göre, “kitle-insanı”nın bu talepleri, hükümetlere ya da liderlere oldukça fazla yetki ve otorite vermenin önünü açar. Ayrıca liderlerin, bu talepleri kendi güçlerini ve otoritelerini arttırmak için kullandığı söylenebilir. Söz konusu olan hükümet, bu yetki ve otorite sayesinde “kitle insanı” ne istiyorsa ona onu verir. Sonuç olarak Oakeshott’a göre, halk oylaması ve vekillik birer araçtır, “kitle-insanı”nı seçim yapma zorunluluğundan kurtaran araçlardı. “Ne zaman “popüler hükümet” eğilimi kendini dayatsa, aday vekil talimatları kendisi hazırladı ve bunu bilinen vantrilokluk hileleriyle seçmenlerinin dillerine yerleştirdi: bir temsilci olarak, o bir birey değildir ve bir lider olarak da takipçilerinin kendileri için seçim yapma yüklerini hafifletir.” Benzer şekilde “*halk oylaması* (*plebiscite*), “kitle insanı”nın kendi seçimlerini yönetenler üzerine dayattığı bir yöntem değildir; kendi adına seçim yapması için sınırsız yetkiye sahip bir hükümeti meydana getirme yöntemidir” (Oakeshott, 1991, s. 380). Anlaşılabilirliği üzere, Oakeshott’a göre, “kitle-insanı”nın talep ettiği tüm bu değişikliklerin temel nedeni kendi çıkmazından kurtulma isteğidir. “Kitle-insanı”, aciz, yetersiz, tek başına hayatta kalamayan, parazit, asalak, kendi seçimlerini yapamayan bir karakterdir ve bireyselliğin getirmiş olduğu yükten kendi başına kurtulması mümkün değildir. Onun bu yetersizliklerini, bireyselliğin getirmiş olduğu yükleri ve seçim yapabilme zorunluluğunu ortadan kaldıracak bir ahlaka ve bu ahlak üzerine inşa edilmiş bir hükümet anlayışına ihtiyacı vardı. Oakeshott’a göre, söz konusu olan bütün bu değişiklikler sayesinde “kitle-insanı”, bireyselliğin yükünden nihai olarak kurtulmayı başarır, başka bir ifadeyle seçim yapmak zorunda kalmaksızın neyi seçmesi gerektiği kesin bir şekilde ona söylenir.

Oakeshott'a göre, "kitle-insanı"nın etkisi altındaki siyaset, "yönetme" sanatı değil, modern bağlamda "liderlik yapma" sanatına dönüşmüştür. Bu, ne anlama gelmektedir? Oakeshott'a göre, "kitle-insanı"nın etkisi altında yeni bir siyaset tarzı (sanatı) ortaya çıkmıştır. Bu, "bir parlamentoda bireylerin çoğunluğunun desteğini kazanma tarzı (sanatı) değil, başka bir ifadeyle "yönetme" (*ruling*) sanatı değildir"; "en çok hangi teklifin oy toplayacağını bilmek ve bunu "halk"tan gelmiş gibi gösterecek bir şekilde yapma; kısaca, "modern deyişle" "liderlik yapma" sanatıdır" (Oakeshott, 1991, s. 380).

III

Sonuç olarak denebilir ki Oakeshott için, Avrupa tarihindeki üstün ve ufuk açıcı olay, "birey"in ortaya çıkışıdır. Oakeshott, "kitle-insanı"nın, tümüyle bir türev karakter, bireysellik arayışının bir sızıntısı, çaresiz, parazit ve sadece bireyselliğe karşı duruşuyla hayatta kalabilen biri olarak resmeder. "Kitle insanı"nın ahlakı ise Oakeshott için bireysellik kavramlarının yeniden nüksetmesine dayanamayan çürük bir bina şeklinde ifade edilir (Oakeshott, 1991, s. 376, 381-383). Oakeshott, bu ahlakın somut bir ahlak ve "kitle insanı"nın da somut bir karakter olmadığı ifade eder. Somutluk ve kendine yeterli bağlamında anlaşılması gereken, bireyin üstünlüğüdür (Orsi, 2016, s. 20-21). Geleneğimizde asli olma, kendine yetme ve olumluluk bağlamında baskın olan bireysellik ahlakı, "kitle insanı"nın ahlakından daha güçlü olma ya da şimdiki zamanda daha popüler olma bağlamında ise baskın değildir. Ancak, bu durum "kitle insanı"nın ahlakının türev, tepkisel ve nihayetinde de tutarsız olduğu gerçeğini ortadan kaldırmaz.

Oakeshott'ın amacı, günümüzdeki siyasi yanlışları ortadan kaldırmaktır. Bu yanlışlardan biri, Modern Avrupa tarihindeki en önemli olayın, 'kitlelerin tam sosyal güce erişimi' olayı, olduğuna inanılmasıdır. Ancak Oakeshott'a göre, bu olay hiç meydana gelmemiştir. Çünkü "kitle insanı"nın "sosyal güce tam olarak eriştiği ya da bu gücü tam olarak kullandığı bir dünya, yönetme faaliyetinin sadece tek bir insan keyfiyetinin somutlaşmış hali olarak anlaşıldığı bir dünya olurdu", "popüler hükümet'in tümüyle parlamenter hükümet'in yerini aldığı bir dünya, bireyin "sivil" haklarının birey-karşısının "sosyal" hakları tarafından ortadan kaldırıldığı

bir dünya olurdu.” Oakeshott’a göre, biz kesinlikle böyle bir dünyada yaşamıyoruz. Oakeshott, “kitle insanı’nın uygun bir ahlak ve uygun bir hükümet anlayışı içinde ortaya çıktığını; dünyayı kendi kopyasına dönüş-türmeye çalıştığını ve tamamen de başarısız olmadığını” ifade eder. Ancak sanıldığı gibi “kitle insanı”nın yaptığı hiçbir değişiklik olduğu gibi kalmamıştır (Oakeshott, 1991, s. 382). Oakeshott’a göre “kitle-insanı”, tümüyle bir türev karakter, bireysellik arayışının bir sızıntısı, çaresiz, parazit ve sadece bireyselliğe karşı duruşuyla hayatta kalabilen bir karakterdir. O kadar dar bir bireyselliği vardır ki güçlü bir bireysel tecrübe ile karşılaştığında “birey-karşıtlığı” özelliğiyle hemen isyan ediverir. “Kurtuluş” ister ve sonunda ancak kendisi için seçim yapma yükünden kurtulduğunda tatmin olur. Tehlikelidir, fikirlerinden ya da taleplerinden dolayı değil, çünkü bunların hiçbiri onda yoktur: teslimiyetinden dolayı tehlikelidir. Çıkmazından kurtulmak için, hükümeti daha önce hiç olmadığı kadar güç ve yetki ile donatır: Tek kelimeyle bir “lider”i bir “yönetici”den ayırt etmekten acizdir. Siyasi tarzlarda ve ahlaki inançlarda büyük değişimler gerçekleştirmiştir, ancak bunların, bireysellik ahlakını ve “parlamentar hükümeti” yok ettiği iddiası tam anlamıyla bir yanılgıdır. Oakeshott’a göre, modern zamanların en önemli ve en kapsamlı devrimlerinden birinin “kitle insanı”nın ortaya çıkışı, olduğuna inanılır. Söz konusu olan bu devrimin yaşam tarzımızı, davranış standartlarımızı ve siyasi faaliyet şeklimizi dönüştürdüğüne inanılır. “Kitle insanı”, modern dünyanın taşsız kralı olarak kabul edilir. Oakeshott, bütün bunların birer yanılgıdan ibaret olduğu iddia eder. “Kitle insanı”, sadece bireyselliğe karşı duruşuyla hayatta kalabilen bir karakterdir; o, sadece bir gölgeden ibarettir.

Bunun yanı sıra Oakeshott’a göre, “kitle insanı”nın somut bir karakter olduğu, somutluk ve kendine yeterlik bağlamında anlaşılması gereken ise bu karakterin olduğu iddiası bir yanılgıyı ifade etmektedir. Oakeshott için, “kitle insanı”, somut bir karakter değildir, somutluk ve kendine yeterlik bağlamında anlaşılması gereken bireydir. Çünkü “kitle insanı”nı, tümüyle bir türev karakter, bireysellik arayışının bir sızıntısı ve sadece bireyselliğe karşı duruşuyla hayatta kalabilen bir karakterdir. Dolayısıyla, Avrupa tarihindeki üstün ve ufuk açıcı olay, “birey”in ortaya çıkışıdır. Oakeshott’a göre bireyin, bireysellik adına ortaya konan iddia ve argümanlardan var olduğu iddiası bir yanılgıdır. Bireyin ortaya çıkışı sanıldığı

gibi bireysellik adına ortaya konan iddia ve argümanlara dayanmaz; seçim fırsatının oldukça sınırlandırıldığı insanlık durumu koşullarından türeyen düzensiz sapmalara dayanır. Oakeshott'a göre, insan bireyselliği tarihsel bir ortaya çıkıştır, manzara gibi, hem “doğal” hem de “yapay” şekilde. Oakeshott'a göre, bireyin ortaya çıkışı, yeni bir ahlakın, yeni bir hükümet anlayışının, yeni bir yönetme ve yönetilme tarzının ortaya çıkmasına vesile olmuştur. Bu yönüyle de Avrupa medeniyeti üzerinde kalıcı şekilde etkide bulunmuştur. Sanıldığına aksine “kitle insanı”, Avrupa medeniyeti üzerinde kalıcı şekilde etkide bulunamamıştır. “Kitle insanı”nın bireye ve onun yaratımlarına yaptığı saldırılar tam anlamıyla karşılık bulmamıştır. Somutluk ve kendine yeterlik bağlamında anlaşılması gereken, bireydir, “kitle insanı” ise sadece bir gölge olarak kalmaya devam etmektedir. “Kitle insanı”, bireyin sadece bir türevidir, bireysellik arayışının bir sızıntısı, yetersiz, asalak ve sadece bireyselliğe karşı duruşuyla hayatta kalabilen bir karakterdir. Başka bir ifadeyle o, sadece bir gölgeden ibarettir. Aslında şunu dile getirmek yanlış olmaz: Oakeshott, modern Avrupa'nın siyasal bilincini bölünmüş bir bilinç olarak görür; iki farklı karaktere karşılık gelen iki farklı yönetim biçimi ve ahlaki eğilimden oluşan bölünmüş bir bilinç; daha sonra *societas* ve *universitas* kavramları bağlamında ele alıp derinlemesine inceleyeceği bir bilinç.

Kaynaklar

- Auspitz, J. L. (1976). Individuality, Civility, and Theory: The Philosophical Imagination of Michael Oakeshott. *Political Theory*, 4 (3), 261-294.
- Botwinick, A. (2011). *Michael Oakeshott's Skepticism*. Princeton: Princeton University Press.
- Feaver, G. (2005). Regimes of Liberty: Michael Oakeshott on Representative Democracy. (Eds. C. Abel & T. Fuller). *The Intellectual Legacy of Michael Oakeshott*. Exeter: Imprint Academic, 132-159.
- Granston, M. (1967). Michael Oakeshott's Politics. *Encounter*, 28 (1), 82-85.
- McIntyre, K. B. (2004). *The Limits of Political Theory*. Exeter: Imprint Academic.
- Oakeshott, M. (1991). The Masses in Representative Democracy. *Rationalism in Politics and Other Essays*. Indianapolis: Liberty Fund, 363-383.
- Oakeshott, M. (1993). *Morality and Politics in Modern Europe*. (Ed. S. R. Letwin).

New Haven & London: Yale University Press.

Oakeshott, M. (2003). *On Human Conduct*. Oxford: Clarendon Press.

Orsi, D. (2016). *Michael Oakeshott's Political Philosophy of International Relations*. Cham: Palgrave Macmillan.

Podoksik, E. (2003). *In Defence of Modernity*. (Ed. N. O'Sullivan). Exeter: Imprint Academic.

Rushton, M. (1992). Michael Oakeshott: A Review Essay. *The Review of Politics*, 54 (4), 665-674.

Uyl, D. J. (2005). Spinoza and Oakeshott. (Eds. C. Abel & T. Fuller). *The Intellectual Legacy of Michael Oakeshott*. Exeter: Imprint Academic, 62-85.

Coats, W. J. (2000). *Oakeshott and His Contemporaries*. London: Associated University Presses.

Öz: Siyaset felsefesinin en çetrefilli problemlerinden biri, bireyin ortaya çıkışıdır. “Birey” ya da “kitle insanı”nın ne zaman, nerede ve ne şekilde ortaya çıktığı; nasıl bir karaktere sahip olduğu; kendine uygun bir ahlak anlayışı, kendine uygun bir siyaset anlayışı, yönetme ve yönetilme biçimi geliştirip geliştiremediği, şayet geliştirdiyse bu ahlakın ve yönetme ve yönetilme biçiminin temel niteliklerinin ne olduğu; çağımızın taşsız kralı olup olmadığı; liderlere mi yoksa yöneticilere mi ihtiyaç duyduğu; insan ilişkilerinde kendisine nasıl yer bulduğu; medeniyetimiz üzerinde ya da yeni edinilen haklar, yükümlülükler ve bütün yaşam biçimi üzerinde nasıl bir etkide bulunduğu; gibi sorular siyaset felsefesinin cevap bulmaya çalıştığı temel sorulardan bazılarıdır. Bu makalenin amacı, Modern Avrupa tarihindeki en önemli olayın, “birey”in ortaya çıkışı olduğunu, aslında “kitle insanı”nın tamamen türev bir karakter olduğunu iddia eden Michael Oakeshott’ın yukarıdaki sorulara verdiği cevaplarla, siyaset felsefesindeki temel yanılgıları nasıl ortadan kaldırdığını “Temsili Demokrasi Kitleler” denemesine dayanarak, gözler önüne sermektir.

Anahtar Kelimeler: Michael Oakeshott, birey, kitle insanı, temsili demokrasi, popüler hükümet.

